

AAMULEHTI

PERUSTETTU 3.12.1881

Veroalesta puhtia talouskasvuun

Välivuoden jälkeen tuloverotuksen kevennyslinjat jatkuu ensi vuonna. Kysymys on enää vain siitä, kuinka paljon on tarpeeksi, jotta hidastuvaan talouskasvuun saadaan lisää puhtia.

Pääministeri Matti Vanhanen vakuutti viime viikolla sitten STTK:n valtuuston kokouksessa, että hallituksen päätös on enää vain siinä, kun on tarpeellista. Pääministeri Jyrki Kataista varovaisemmin.

Kokoomuksen Katainensa on jo aiemmin antanut ymmärtää, että nykyinen suhdannekäänne edellyttäisi hänestä jossain määrin hallitusohjelman isompia veronkevennyksiä. Hallitusneuvotteluissa palkkaveron kevennyksiin varattiin 1,1 miljardia euroa. Sen jälkeen valtiovarainministeriön selvästi vahvistunut, joten pelivaraa on kertynyt ennakoitua enemmän.

Tilannetta saattaa mutkistaa se, että pääministeri on pitänyt sitkeästi kiinni ajatuksesta, että hallitus voisi vielä veroratkaisuillaan vaikuttaa työmarkkinapolitiikkaan. Sitä silmällä pitäen hän polttaisi veronkevennysvaraa maltillisesti ja jättäisi mahdollisimman paljon pelimerkkejä seuraavaa sopimuskierrosta varten.

Ennen kaikkea Vanhasta huolestut-

Hintojen nousua ruokkiva palkkakilpailu on myrkyä paitsi hallituksen kasvupolitiikalle myös kansalaisten ostovoimalle

kyinen suhdannekäänne edellyttäisi hänestä jossain määrin hallitusohjelman isompia veronkevennyksiä. Hallitusneuvotteluissa palkkaveron kevennyksiin varattiin 1,1 miljardia euroa. Sen jälkeen valtiovarainministeriön selvästi vahvistunut, joten pelivaraa on kertynyt ennakoitua enemmän.

Tilannetta saattaa mutkistaa se, että pääministeri on pitänyt sitkeästi kiinni ajatuksesta, että hallitus voisi vielä veroratkaisuillaan vaikuttaa työmarkkinapolitiikkaan. Sitä silmällä pitäen hän polttaisi veronkevennysvaraa maltillisesti ja jättäisi mahdollisimman paljon pelimerkkejä seuraavaa sopimuskierrosta varten.

Ennen kaikkea Vanhasta huolestut-

taa – eikä syyttä – inflaatiota ruokkiva palkkakilpailu, joka jatkuessaan on myrkyä hallituksen kasvupolitiikalle. Mitään selkeää kolmikantaa lämmittelymallia hänellä sen paremmin kuin tulopolitiikkaa ikävöivällä ay-liikkeelläkään ei kuitenkaan ole.

Ja vaikka olisikin, ei siitä tähän hätään olisi apua, koska lähes kaikki liitokierroksen sopimukset ulottuvat vaalikauden loppupuolelle saakka. Niiden kanssa on nyt vain eletävä ja pyrittävä siihen, etteivät pessimistisimmät kasvunusteet muutu Suomessa itseään toteuttavaksi ennusteeksi.

Kun maailmantalouden riskit ovat mitä ovat, tulossa olevan ruoan alke-

mo Sailaksen mielestä ole erityisen viisasta. Hän panisi veronkevennysvaran viimeistä killinkä myöten tuloverojen alentamiseen. (Kauppalehti 2.5.)

Sailas ei ole näkemyskseen yksin. Kokoomuksen ohella myös sd-p ja SAK sijoittaisivat elintarvikkeiden arvonnallistamiseen varatut eurot työvoiman tarjontaa ja tuottavuutta lisääviin palkkaveron kevennyksiin.

Hallituksen työllisyys- ja kasvupolitiikan kannalta se olisi viisasta, koska hyödykeverotuksen alentaminen ei nousta kansantalouden kokonaistuottavuutta eikä ylipidattään lisää taloudellista toimeliaisuutta.

Mutta päätetty mikä päätetty. Ruoan alv laskee 17:sta 12 prosenttiin, siitä keskusta pitää huolen. Etenkin nyt, kun elintarvikkeiden maailmanmarkkinahinnat ovat pompanneet ylös, sopii vain toivoa, että alv-alennus siirtyy kuluttajaintoihin ja hillitsee siten ruoan hintojen nousua Suomessa.

Kyllä kansa tietää

Ihmisten vieraantuminen politiikasta – tai ehkä pikemminkin politiikan vieraantuminen ihmisistä – on yksi päivittely kestoaiheista.

Onhan se tietysti huolestuttavaa, jos äänestysaktiivisuus kunnallisvaaleissa jää alle 60 prosentin eikä eduskunta-vaaleissa enää nouse 80:n paremmalle puolelle. Mutta onko äänestysikärajan laskeminen oikea tapa lisätä ihmisten äänestysintoa ja kiinnostusta politiikkaan?

Ihmisten mielestä ei ole, ja siinä he ovat aivan oikeassa.

Aamulehden kyselyssä 82 prosenttia pitäisi eduskuntavaaleissa ikärajan ennallaan. Sen sijaan kunnallisvaalien kohdalla asenne ei ole ihan yhtä jyrkän kielteinen.

Äänioikeus ja täysi-ikäisyys kulkevat käsi kädessä, eikä teini-ikäisten asiallinen yhteiskunnallinen osallistuminen lisääny vippaskonsteilla.

Nuoret voivat, ja heidän pitääkin, harjoitella demokraattista vaikuttamista koulussa ja järjestöissä. Sillä tavalla poliittiset näkemyksetkin kypsyvät, jos ovat kypsäkseen.

Aiheellinen lievennys

Oppositiossa paljon porua herättäneet sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksut nousivat hallituksen esittämät 16,6 prosenttia. Eduskunta sai aikaan pientä lievennystä vain siihen, että terveyspuolen maksut sidotaan kansaneläkeindeksiin, mikä jatkossa nostaa niitä hieman hitaammin kuin hallituksen esittämä sosiaalialan hintaindeksi.

Miellyttävään maksujen korotukset eivät palvelujen käyttäjille tieteenkään ole. Sitäkään enemmän monilapsiset ja kaikkein pienituloisimmat per-

heet varmasti arvostavat sitä, että prosenttikorotuksista huolimatta päivähoito halpenee tuloerojen noustessa.

Paljon terveyspalveluja käyttävien helpotukseksi terveydenhuollon maksukat pöyry ennallaan. Heidän tilanteensa on silti usein kohtuuton, koska niin terveyspalvelut kuin lääkekulut on maksettava itse kunnes maksukat to ylittyy.

Hallituksen olisikin syytä kiirehtiä uudistusta, joka yhdistää nämä maksukat. Se on asiakasmaksu-uudistusta huomattavasti suurempi haaste.

Alakerta

KIM ÖSTMAN

Kirjoittaja on uskontotieteen tohtoriotielijä Åbo Akademiassa.

Kun mormoneja epäiltiin vakoilijoiksi

Kylmän sodan vainoharhaisessa ilmapiirissä Suomeen tulleita mormoneja epäiltiin Yhdysvaltojen lähettämiksi poliittisiksi käytereiksi.

Näin ihkeä suhtautuminen Naton itälaajentumiseen ja Yhdysvaltojen ohjuskilpailuunsaamiseen ei ole ensimmäinen kerta, kun lännen toimia on pahoiteltu idässä. Varsinkin Yhdysvaltojen on vuosien varrella koettu levittävän haitallista vaikutusvaltaansa – jopa huvitusten ja kaupallisuuden muodossa.

Erikoista kyllä, myös uskonnot ovat herättäneet epäilyksiä. Yhdysvalloissa päämajaansa pitävä Myöhempinen Aikojen Pyhien Jeesuksen Kristuksen Kirkko eli niin sanottu mormonikirkkokin joutui taanoin Suomessa syytettyksi kommunismin maanalaisesta vastustamisesta.

Jo 1870-luvulla Ruotsista saapunut kirkkokunta teki uuden tulensisensä Suomeen heti toisen maailmansodan jälkeen vuonna 1946. Julkisuudessa enimmäkseen amerikkalaisten lähetyssaarnaajien kautta näkyneet liike joutui täällä niin poliittisen vasemman kuin valtiollisen poliisin tarkkailun kohteeksi.

Tehtiinkö uskonnon varjolla amerikkalaista poliittikkaa aivan Neuvostoliiton oven edessä?

Mormonisaarnaaja oli 1940-luvun lopun Suomessa ajankohdasta riippuen 20–40, suomalaisista käännyttäjästä koostuvia seurakuntia kymmenkunta. Suurin osa lähetyssaarnaajista oli amerikkalaisia nuoria miehiä.

Kirkon vaikutuksen suuruutta liioiteltiin helposti. Esimerkiksi sosiaaliministeri Matti Jahnunen kummasteli hallituksen iltakoulussa kesällä 1948, kuinka Suomeen oli nyt saapunut "suorastaan sadottain ns. mormoneja, jotka ovat perustaneet tänne kymmenittäin seurakuntia".

Olikin ehkä väistämätöntä, että amerikkalaisten lähetyssaarnaajaryhmän läsnäolo Suomessa aiheutti huolta tulenarassa poliittisessa tilanteessa. Epäilyksiä esitettiin enimmäkseen kommunistien taholta.

Lähetyssaarnaajien hengellinen työ nähtiin todellisen tarkoituksen peitteenä. Esimerkiksi Työkansan Sanomat kirjoitti maaliskuussa 1948, että Yhdysvallat oli nyt rhyhtynyt valloitusuutisiin uskonnon varjolla.

Vuodelta 1949 olevassa kommunistisessa muistiossa Susia lammasten vaatteissa

Amerikkalaiset David Woodland (vas.) ja Benjamin Zike rennossa lähetystyössä Tampereen Keskustorilla viime kesänä. Juttukaverina Marko Mastosaari.

tilannetta pidettiin yhtä selvänä. Muistion mukaan totuus oli se, että kyseessä oli järjestetty toiminta, "totaalisen sodankävijävaltion USA:n salainen viides kolonna".

Neuvostoliittolaiset tahotkin ottivat kantaa lähetyssaarnaajien läsnäoloon Suomessa. Keväällä 1950 Pravdan kerrottiin kirjoittaneen, että Suomi oli avannut ovet "kaikenlaisille amerikkalaisille vakoojille, jotka kulkevat mormonien, kveekarien ja muiden turistien nimillä".

Valpon etsivän raportin mukaan saarnaajilla oli nahkasalkkuja, kamera ja kirjoituskone, jota he käyttivät ahkerasti...

Moskovan radio syytti kesäkuussa 1951 mormonisaarnaajia Neuvostoliiton-vasentaisten propagandan levittämisestä. Jotkut suomalaiset mormonikäännyttäjästä pöytäkirjat, karkotettaisiinko heidät Siperiaan uuden uskonsa vuoksi.

Toisten mielestä epäilysten lietsonnassa mentiin liian pitkälle. Nimimerkki Mixer naljaili vapun 1949 Helsingin Sanomissa

pohtien, pitäisiköhän kaikkien Helsingin olympialaisiin saapuvien matkasponsorit nyt kartoittaa, kun mormoneista oli noussut tällainen häly.

Valtiollinen poliisi suhtautui mormonien rauhallisemmin. Se pyrki kuitenkin selvittämään, miksi amerikkalaissaarnaajat olivat Suomessa.

Kun lähetyssaarnaajat esimerkiksi saapuivat Tampereelle keuhkokuumeen raportoitiin pyrkinä lämmittämään yhteyksiä saarnaajiin päin.

Eräässä mormonikokouksessa vierailleen taas pohdittiin halunneen tehdä muutakin kuin istua ja veisata virsiä: "Samoiten kuultiin heidän puhuvan jotain presidentistä ja hallituksesta".

Lähetyssaarnaajien käyminen elokuvissa ja osallistuminen koripallo-otteluihin vahvisti epäilyksiä mormoneja kohtaan. Keväällä 1949 Suojelupoliisi (lyhennet-

tiin tuolloin Suopo) otti yhteyttä Helsingissä asuneeseen mormonikirkon amerikkansuomalaiseen lähetysjohtajaan Henry Matisiin. Lukuisat lehtiartikkelit olivat pakottaneet Suopon toimii.

Ystävällisessä keskustelussa Matisilta pyydettiin selvitys saarnaajien toiminnasta ja lista heidän asuinpaikoistaan kautta Suomen. Hänen tuli päivittää lista Suopole aina muutosten tapahtuessa.

Arkistodokumenttien mukaan lähetysjohtaja ymmärsi tilanteen vakavuuden ja neuvoivasti saarnaajia pidättäytymään kaikenlaisista poliittisista kommentista ja keskusteluista.

"Vaikka enkeli Gabriel tulisi ja kysyisi teiltä poliittisesta tilanteesta täällä tai Amerikassa... kertokaa olemme täällä Herran palveluksessa ja että keskustelete mielellänne evankeliumista hänen kanssaan", Matis ohjeisti alaisiansa.

Yksittäisten etsivien epäilykset eivät aiheuttaneet suurta huolta; Matisin tiedonantoja pidettiin Suopossa ilmeisesti luotettavina. Sisäministeriö ilmoitti keuhkokuumeen 1949, ettei sen tietoon ollut tullut sellaista mormonisaarnaajien toimintaa, josta lehtikirjoituksissa oli vihjailtu.

Moskovan radion syyttöksi kesäkuussa 1951 kommentoineessa ulkoministeriön salaisessa raportissa voitoin todeta, että kiinteästä valvonnasta huolimatta poliittisia sivutehtäviä ei ollut havaittu.

Epäilykset nousivat uudelleen otsikoihin 1980-luvun alkupuolella.

Vakavimpana tuotiin esiin syytös, että lähetyssaarnaajat keräsivät tietoja suomalaisen poliittisista mielipiteistä ja kirjahyllyjen sisällöistä lähettämällä sitten raporttinsa eteenpäin.

Valtiovalta otti selvitysten jälkeen jälleen kantaa asiaan todeten lähetystoiminnan olevan hyvien tapojen mukaista.

Viime vuosina epäilykset on hylätty; ne on nähty vieraan pelon ja aikansa poliittisten motiivien synnyttämänä. Uudessa geopolitiisissa tilanteessa takavuosien argumentit ovat menettäneet merkitystään. Mormonilähetyssaarnaajat – niin amerikkalaiset kuin suomalaiset – on enimmäkseen hyväksytty osaksi katukuvaa.

Kirkon amerikkalainen kytkentä on säilynyt sitoen kirkon imagoa kulloiseenkin poliittiseen tilanteeseen. Kolonnasta ei kuitenkaan ollut kyse, ellei kirkollisia kolonnia lasketa.

Ylänurkka

AILA-LIISA LAURILA

Waltari-huuma leviää kuin tauti

Olin jo aivan alkuvuodesta mukana erään kirjaston järjestämässä Mika Waltari-illassa. Sittemmin tarjolla on ollut jos jonkinlaista Waltari-luentoja ja -juhlaa. Kohta ei enää ehdi millään kolata läpi kaikkia, jotka ehdottomasti haluaisi nähdä ja kuulla.

Voisi siis puhua Waltari-ilmiöstä tai jopa buumista tai huumasta, jonka kirjailijan 100-vuotisjuhla on synnyttänyt.

Eivät läheskään kaikki klassikkokirjailijat herätä tällaista innostusta erilaisina juhluvuosinaan. Suurin osa merkkipäivistä vierii tavallisen kirjankuluttajan ohi huomaamatta kuin kesäyö.

Vuoden ensimmäisestä omasta Waltari-illastani kannattaa nostaa esiin vielä, että tuolit loppivat luentotilasta jo varttia ennen tilaisuuden alkua.

Kirjaston tädit hommasivat jakkaroita jostain lisää, mutta seuraava haaste oli äänentoisto. He eivät olleet hankineet paikalle minkäänlaisia mikrofonia, kun eivät kuvitelleet kansaa kertyvän koolle sellaisia määriä. Puhujan oli asettauduttava keskelle salia piipittämään.

Yleisön sekaan mahtui jopa joitakin nuoria rastapäitä, mutta pääväri nähti kiistatta olevan harmaa. Ikäyleisön huikassa siis.

Aiheen puolesta ilta sopi ehkä parhaiten parikymppisille, sillä puheena ei ollut mikään *Sinuhe egyptiläinen* kaltainen suurteos, vaan vuonna 1928 ilmestynyt nuoruuden tuotos *Suuri illusio*. – Se kuumeinen Pariisi-juttu, jolle väkisininkin hymähtelee vähän vinosti.

Alustaja muuten kysyi, onko kukaan kuulijoista lukenut kirjan heti silloin, kun se ilmestyi. Ehkä jokin käsi nousi, mutta en huomannut.

Kirjailija Mika Waltari on sellainen merkkipaalu suomalais-

sa sielunmaisemassa, että sille tuskin löytyy vertaista. Mika Waltari olisi ansainnut Nobel-palkinnon, mutta se, ettei hän sitä saanut, kertoo enemmän palkinnon jakajista kuin Waltarista.

Waltari on sellainen peruskivi, jonka merkitystä on mahdotonta täysin edes selittää. Väinö Linna oli toinen, mutta todennäköisesti täysin toisenlaiselle lukijakunnalle kuin Waltari.

Sinä missä Linna työsti kansakunnan lähimenneisyyden raskaita kokemuksia kaunokirjalliseksi tuotannoksi, Waltari lähti matkoille paljon kauemmas. Lukijat hän vei mennessään sellaisiin paikkoihin, joi-

Mika Waltari oli äärettömän lahjakas sanataiteilija, jota on vaikea kuvitella mukaan nykypäivän kirjallisuuden messuhumuun.

hin ei ollut mahdollista muuten päästä. Ei ainakaan muinaiseen Egyptiin.

Mika Waltari oli äärettömän lahjakas sanataiteilija, jota on vaikea kuvitella mukaan nykypäivän kirjallisuuden messuhumuun. Pienen hetken voi uhrata ajatukselle, olisiko Waltari myynyt vähemmän, jos se olisi ollut kiinni hänen esiintymistaidoistaan ja lumovoimastaan yleisön edessä... Tai päivänvasto, enemmän?

Waltari eli aikana, jolloin kirjailija saattoi luoda suuren maineen kirjotuspöytänsä ääressä istuen. Niinpä julkissirkuksen hullunmyly hänen ympärillään alkakin pyöriä vasta hänen satavuotispäivänään. Nyt kaikki tahtovat nähdä Waltarin!

Ponnistus saattaa heikentyä, jos tulee ilmaista rahaa. Ovatko suurimmat tulokset syntyneet niukkuudessa vai runsaudessa? Ilmainen raha ei tuo onnea.

HANNU MÄKINEN

VM:n budjettipäällikkö yliopistouudistuksesta Acatiimissä

Sekin hanke (innovaatioyliopisto) haikahtaa kovasti maagiselta viritelmältä, taikkalulta, jonka avulla voitaisiin tuottaa ihmeitä kuin liukuhinnoilta.

HEIKKI MÄKI-KULMALA

Kolumnisti Aikalaisessa

Muut lehdet

Ammattikoulujen ansaittu arvonnousu

OPETTAJA: Ammattikoulut ovat tänä keväänä ylittäneet lukion suostion peruskoulun päättävien joukossa, mutta ammattikoulutuksessa on yhä ongelmia.

Lehden mukaan ammattillisen koulutuksen statuksen kohtamiseksi on viime vuodet tehty näyttäviä kampanjoita.

"Kampanjoinni näyttää kantavan lopultakin hedelmää ja nuoret sekä heidän vanhempansa ovat päässeet piintyneistä, vääristä asenteista, joiden mukaan ammattillisesta voi valmistua vain raskaisiin ja likaisiin tai toisarvoisiin töihin."

Lehden mukaan nuorten näkemys on varmasti vaikuttanut ammattiosajien arvostuksen nousu, kun pula tekevästä, ei-akateemisesta työntekijöistä on lisääntynyt.

"Ammattillisella koulutuksella on kuitenkin kaksi suurta ongelmaa. Liian moni jättää opinnot kesken. Vaikka keskeyttäminen on vähentynyt, edelleen noin joka kymmenes ammattillisessa koulutuksessa oleva ei suorita tutkintoa. Toinen ongelma on opiskelijapaikkojen riittämättömyys."

"Jotta jokaisella nuorella saadaan opiskelupaikka ja työelämään riittävästi ammattitaitoista työväkeä, on välttämätöntä lisätä ammattillisen koulutuksen paikkoja nopeasti."

TEKNIikka&TALOUS: Tänä keväänä yliopistoista valmis-

tuu poikkeuksellisen runsaasti uusia maistereita, joita on kiitettävä ensi kesänä lopullisesti voimaan astuva tutkinnon uudistus.

Lehden kolumnistin Raija Hallikaisen mukaan uudistuksen vauhdittama maisteritulva on osoitus, että pakko on hyvä ja tehokas paimen.

"Vaikka aikamme rakastaa yksilönvapautta ja oikeuksia, on rajojen asettamisella myös opiskelussa aikansa ja paikansa. Vapaus on upea asia, mutta siihen pitää aina laittaa kaiveriksi se kuultu vastuu. Määräaika on hyvä aika ja antaa ryhtiä muillekin kuin opiskelijoille."

LÄÄKÄRILEHTI: Lehti lyö hätärumpua suomalaisen yhteiskunnan alkoholisoitumisesta.

"Alkoholi on myös saanut rauhassa vallata julkisen tilamme. Olemme antaneet torit ja aukiot, puistot ja jalkakäytävät, bussit ja metrot alkoholin kuluttajien käyttöön, ja makamme vielä yhteisesti kaikki tämän kulutuksen aiheuttamat ikävät seuraukset."

Lehden mukaan yhtä säävisisti olemme valmiit kustantamaan alkoholin jäljet sosiaaliksi ja terveydenhuollossa sekä oikeuslaitoksessa, joissa ne aiheuttavat paljon työtä.

"Jollei käännettä tapahdu, suomalaisen yhteiskunnan tulevaisuus näyttää kovin tympäänä. On kuitenkin syytä uskoa, että pystymme korjaamaan vierheen. Tähän tarvitaan ennen muuta rohkeita avauksia, jotka riisuivat alkoholin karisman."